

## VERSLAG van de INFORMATEUR voor de gemeente WATERLAND

Kort na de gemeenteraadsverkiezingen van maart 2026 heeft Barend Klein Haneveld, namens GroenLinks-PvdA/PRO mij verzocht als informateur op te treden. De opdracht luidde als volgt:

### *Verken de mogelijkheden*

- *Die partijen geschikt achten voor het vormen van een stabiele meerderheidscoalitie.*
- *Wat de verwachtingen van de partijen zijn binnen de formatiefase, ook als ze daar geen volledig onderdeel van uitmaken, ter voorbereiding op een respectvolle samenwerking in deze bestuursperiode.*
- *Wat de belangrijkste onderwerpen zijn voor de volgende formatie-fase.*
- *Op welke termijn de partijen beogen om een nieuwe coalitie te presenteren rekening houdend met de opgaven waar Waterland de komende jaren voor staat.*

### *Werkwijze*

*Voor deze verkenning gelden wat betreft de werkwijze de volgende uitgangspunten:*

- *De verkenner spreekt ten minste eenmaal vertrouwelijk en in beslotenheid met iedere partij.*
- *De verkenner brengt een openbaar, schriftelijk verslag uit van zijn bevindingen.*

Op maandag 30 maart en vrijdag 3 april heb ik met alle vijf partijen gesproken. Omdat de uitslag rekenkundig verschillende coalities mogelijk maakte heb ik in ieder gesprek verschillende mogelijkheden voorgelegd en daar een reactie op gevraagd. Ik heb steeds gevraagd naar 1) de programmatische overeenkomsten en verschillen 2) de overeenkomsten en verschillen in 'bestuursstijl'. Onder dat laatste vat ik een aantal opvattingen over de degelijkheid en betrouwbaarheid van het bestuur, de omgang tussen coalitie en oppositie en de relatie van de Raad tot de inwoners.

### **Algemene bevindingen**

- Alle vijf partijen tonen zich zeer betrokken bij het onderwerp van de coalitievorming en hebben een duidelijk beeld voor ogen wat in hun ogen moet gebeuren om de burgers van Waterland de komende vier jaar een stabiel bestuur te bieden.
- Partijen zien de uitslag niet als een trendbreuk of kentering. De verdeling tussen 'links' en 'rechts' is redelijk intact gebleven.
- Duidelijk is dat er drie winnaar aan te wijzen zijn: PRO is de grootste partij geworden, de VVD heeft het zetelaantal vergroot van twee naar vier zetels, het CDA van drie naar vier.
- Alle partijen zijn van mening dat er snel een nieuw bestuur moest komen. De huidige situatie met enkel de burgemeester als bestuurder wordt als zeer onwenselijk gezien. Het moet naar ieders idee mogelijk zijn om vijf weken tot een programmakkoord te komen én wethouders aan de Raad voor te dragen.
- Inhoudelijk constateer ik geen onoverbrugbare tegenstellingen tussen partijen. Naar mijn stellige overtuiging zijn alle inhoudelijke verschillen in goed overleg op te lossen. Samen besturen is nu eenmaal 'water bij de wijn doen'.
- Er zijn veel gedeelde opvattingen over de 'bestuursstijl'. Breed leeft het gevoel dat binnen de Raad een meer open debat mogelijk moet zijn. Er heerst onder de meeste partijen ontevredenheid over het gesloten coalitieoverleg dat ontstond nadat de coalitie nog maar op een hele kleine meerderheid kon steunen.
  - Er moet een stabiel bestuur komen. Herhaling van het bestuurlijk 'gedoe' van de laatste periodes moet worden voorkomen

- Partijen spreken de wens uit dat de coalitiepartijen een akkoord op hoofdlijnen zouden moeten sluiten, zodat er voor de Raad voldoende ruimte blijft om onderwerpen te bespreken, ook met inbreng van de burgers van Waterland.
- Discussies én daaropvolgende stemmingen moeten niet altijd langs de lijn van coalitie en oppositie lopen.
- Overleggen binnen een coalitie zijn niet slecht, maar moeten een open houding naar andere partijen en burgers zeker niet blokkeren.
- Wisselend zijn de meningen hoe ‘breed’ een coalitie moet zijn om een stabiel bestuur te kunnen vormen.

### **Enkele korte opmerkingen per partij (in alfabetische volgorde)**

De onderwerpen die door alle partijen worden onderschreven heb ik bij algemene bevindingen opgenomen en worden hier niet dus herhaald.

#### **CDA**

Het CDA vindt het redelijk dat PRO als grootste partij het voortouw in de (in)formatie neemt en in het college wordt opgenomen. Zij hecht aan een betrouwbare en voorspelbare bestuursstijl, zonder dat alles in een coalitieakkoord wordt ‘dichtgetimmerd’ Zij spreekt de voorkeur uit voor een coalitie PRO-CDA-VVD. Die coalitie heeft een ruime meerderheid, en sluit met de grootste partij en de twee winnaars goed aan op de verkiezingsuitslag. Deze heeft haar voorkeur boven een coalitie met enkel PRO-CDA, omdat daarmee de politiek verhoudingen gepolariseerd worden langs de scherpe lijn links -rechts, en deze coalitie maar een zeer krappe meerderheid heeft.

#### **D66**

D66 heeft een voorkeur voor een coalitie van PRO-CDA, eventueel gesteund door D66. Die steun is afhankelijk van de vraag of:

- in het Programmakkoord een aantal ‘D66-punten’ worden opgenomen, zoals
  - creatieve arrangementen op het gebied van wonen
  - een positievere houding van bestuur en ambtenaren t.a.v. ingebrachte bewonersinitiatieven (‘wat kan wél’)
- er in het college een wethouder is die de ‘D66-inbreng garandeert’, anders eventueel een ‘wethouder namens de Raad’

Een coalitie PRO-CDA-VVD achten zij om inhoudelijke redenen ingewikkeld en om die redenen instabiel.

#### **PRO**

PRO heeft een sterke voorkeur voor een coalitie PRO-CDA, eventueel aangevuld met D66. Zij acht de samenwerking met het CDA kansrijk om de overeenstemming over inhoudelijke onderwerpen maar ook omdat zij denkt met deze partij een degelijk en betrouwbaar bestuur te kunnen vormen.

PRO heeft grote twijfels over een coalitie PRO-CDA-VVD. De verschillen met de VVD acht zij groot. PRO geeft aan dat een akkoord op hoofdlijnen wenselijk is, maar acht het voor de stabiliteit van een toekomstige coalitie absoluut noodzakelijk dat er over de belangrijkste onderwerpen heldere inhoudelijke afspraken worden gemaakt.

#### **VVD**

De VVD heeft een sterke voorkeur voor een coalitie van VVD-CDA-Waterland Natuurlijk. Zij acht de verschillen tussen de drie partijen gering en denkt dat er zeer snel tot een coalitie kan worden gekomen. Er is grote twijfel of een coalitie met PRO mogelijk is. Die komen vooral voort

uit de zorg of de nieuwe bestuurspartij van PvdA en GroenLinks een echte eenheid zal worden en daarmee een stabiele bestuurderspartij zal zijn.

### **WaterlandNatuurlijk**

WaterlandNatuurlijk geeft aan dat haar na de tegenvallende verkiezingsuitslag ‘bescheidenheid past’. Zij acht het redelijk dat de grootste partij het initiatief krijgt in de (in)formatie. Mocht een coalitiepoging onder leiding van PRO niet slagen, dan zou Waterland Natuurlijk alleen toe willen treden tot een coalitie met het CDA en de VVD, samen goed voor elf van de zeventien zetels.

### **Mijn advies:**

Ik adviseer om zo snel mogelijk de gesprekken te starten om te komen tot een coalitie van PRO-CDA-VVD, en daarbij een coalitieakkoord op hoofdlijnen te sluiten.

Mijn argumenten zijn daarvoor de volgende:

- In deze combinatie worden de drie winnaars van de verkiezingen opgenomen in een coalitie. Naar de burgers van Waterland toe is deze uitkomst goed uitlegbaar.
- Hiermee wordt voldaan aan een breed gedeelde mening voor een verbeterde bestuursstijl:
  - Deze combinatie zorgt voor een zeer ruime meerderheid van 13 van de 17 zetels. Daarmee is stabiel bestuur verzekerd.
  - Door deze ‘brede coalitie’ wordt er voorkomen dat stemmingen in de raad langs de lijn links-rechts gaan plaatsvinden
  - Een ruime meerderheid maakt het minder noodzakelijk om binnen de coalitie op alle punten ‘de rijen gesloten te houden’. Er komt dus meer ruimte voor een open debat in de Raad.
- Ik constateer geen ‘onoverkomelijke’ inhoudelijke verschillen. Uiteraard moeten partijen ‘over de eigen schaduw heen stappen’, maar dat is iedereen aan de burger van Waterland verplicht.
- Met drie qua omvang partijen redelijk gelijke partijen is er een verdeling van drie wethoudersposten logisch.

Verdere aanbevelingen ten aanzien van de formatie:

- Een akkoord op hoofdlijnen lijkt mij de juiste weg. Voor een langdurig stabiele coalitie is het echter van het grootste belang dat iedere partij zijn belangen ‘veilig geborgd’ weet. Met name Pro heeft aangegeven daar zorgen over te hebben bij een brede coalitie. Maak daarom glasheldere afspraken over onder meer:
  - Het financiële kader. Zorg door een doorrekening van het akkoord voor duidelijkheid over de financiële situatie van de gemeente, inclusief de reserves.
  - Het voorzieningenniveau op gebied van WMO, Jeugdzorg, buurthuizen
  - De sporthal
  - Ruimtelijke ordening
  - Bouwen in het groen
  - Verkeersveiligheid
  - OZB
  - Parkeerbeleid
- Bespreek expliciet levende twijfels, zoals de VVD ten aanzien van de eenheid binnen PRO. Los deze zaken vooraf op.
- Maak goede procesafspraken over de volgende zaken:
  - Op welke wijze partijen met elkaar in overleg treden als er tijdens de bestuursperiode tegenstellingen optreden, bijvoorbeeld door financiële

tegenvallers of maatschappelijke weerstand tegen bestuurlijke afspraken.  
Bespreek expliciet de gewenste omgangsvormen.

- Betrek de ambtelijke organisatie vanaf het allereerste begin nauw bij het uitwerken van het programakkoord.
- Juist omdat betrokkenen elkaar al heel lang kennen acht ik het raadzaam om het formatieproces onder leiding van een externe formateur te laten plaatsvinden.

Overige aanbevelingen:

- Ik begrijp de haast om te komen tot een nieuw en voltallig bestuur. Ik zou er echter wel voor pleiten dat bovengenoemde zaken grondig worden besproken, vastgelegd en ook doorgerekend. Kies dus een realistische streefdatum, bijvoorbeeld half mei.
- Bespreek met alle partijen in de Raad hoe de Raad tot een gezamenlijke werkagenda kan komen. Bespreek daarin vormen waarmee gegarandeerd wordt dat de oppositie een stevige rol kan vervullen, en ook hoe de bewonersparticipatie kan worden versterkt. Neem daar de tijd voor, bijvoorbeeld tot aan de zomer.

6 april 2026  
Hans Luiten